Valtioneuvoston kanslia, Ulkoministeriö MUISTIO VNK2019-00023

VNEUS Mäntylä Marko(VNK), Lipponen Kirsi(UM) 27.02.2019

JULKINEN

Viite

Asia

EU-Arabiliitto -huippukokous 24.-25.2.2019

EU:n ja Arabiliiton ensimmäinen huippukokous pidettiin Egyptin Sharm el-Sheikhissä. Kokouksen osallistumistaso oli korkea niin EU- kuin arabimaiden puolella. Suomea edusti pääministeri Sipilä, jolla oli kokouksen yhteydessä kahdenväliset tapaamiset Irakin, Egyptin ja Somalian presidenttien sekä Libanonin ja Marokon pääministerien kanssa.

Huippukokoukselta saatiin viesti EU:n ja Arabiliiton yhteistyön tärkeydestä yhteisten intressien edistämiseksi ja globaaleihin haasteisiin vastaamiseksi. Kokous hyväksyi yhteisen julkilausuman, joka vastaa EU:n ja Suomen tavoitteita. Seuraava EU-Arabiliitto -huippukokous järjestetään vuonna 2022 Brysselissä.

EU:n ja Arabiliiton ensimmäinen huippukokous pidettiin 24.-25.2.2019 Egyptin Sharm El-Sheikhissä. Suomea edusti kokouksessa pääministeri Juha Sipilä virkamiesvaltuuskuntineen. Huippukokousta isännöi Arabiliiton puolesta Egypti ja sen yhteispuheenjohtajina toimivat Egyptin presidentti Abdel Fattah al-Sisi ja Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Donald Tusk. EU-instituutioista osallistuivat myös komission puheenjohtaja Juncker, korkea edustaja Mogherini ja komissaari Hahn. Osallistumistaso EU:n ja Arabiliiton puolelta oli korkea. EU-maista 24, ja Arabiliiton 22 jäsenestä 13, osallistui päämiestasolla.

Huippukokouksen yhteydessä tarjoutui myös mahdollisuus kahdenvälisiin keskusteluihin johtajien kesken, mikä on erityisen tärkeää suhteiden kehittämisessä arabimaiden kanssa, joissa henkilökohtaiset suhteet merkitsevät paljon. Pääministeri Sipilä keskusteli kokouksen yhteydessä kahdenvälisesti Irakin, Egyptin ja Somalian presidenttien sekä Libanonin ja Marokon pääministereiden kanssa.

Huippukokous hyväksyi etukäteen neuvotellun yhteisen julkilausuman, jonka otsikkona on ”vakauteen investoiminen” (*investing in stability*). Julkilausuma vastaa hyvin EU:n ja Suomen tavoitteita. Siinä korostetaan EU:n ja Arabiliiton yhteistyön tärkeyttä yhteisten intressien edistämiseksi ja globaaleihin haasteisiin vastaamiseksi. Julkilausuma kattaa EU:n ja Arabiliiton yhteistyön eri aloilla, ja mm. sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän puolustamisessa, ilmastonmuutoksen torjunnassa ja siihen sopeutumisessa, kestävän kehityksen edistämisessä, muuttoliikkeiden hallinnassa sekä terrorismin torjunnassa ja radikalisoitumisen ehkäisyssä. Julkilausumassa käsitellään vakiintuneen kielen mukaisesti myös Lähi-idän rauhanprosessia, Syyrian, Jemenin ja Libyan konflikteja ja korostetaan YK:n roolia niiden ratkaisemisessa. Suomen kannalta on myönteistä, että julkilausumassa korostetaan myös nuorten, naisten ja kansalaisyhteiskunnan tärkeää roolia yhteiskunnallisessa kehityksessä sekä kansainvälisen oikeuden ja ihmisoikeuksien kunnioittamista. Julkilausumassa sovittiin, että EU:n ja Arabiliiton huippukokouksia järjestetään jatkossa säännöllisesti, seuraavan kerran vuonna 2022 Brysselissä.

Huippukokouksen keskustelu jakautui kahteen täysistuntoon, jotka keskittyivät EU:n ja Arabiliiton kahdenvälisten suhteiden kehittämiseen ja yhteisiin globaaleihin haasteisiin vastaamiseen. Lisäksi oli tarkoitus käydä rajoitetun kokoonpanon interaktiivinen keskustelu yhteisistä alueellisista haasteista, mutta tähän ei täysistunnon pitkiksi venyneiden puheenvuorojen vuoksi riittänyt aikaa.

Keskustelun yhtenä pääviestinä oli tarve tiivistää vuoropuhelua ja kanssakäymistä sekä yhteisten haasteiden ratkaisemiseksi, että yhteistyön edistämiseksi. Puheenvuoroissa toistuivat Euroopan ja arabialueen pitkä yhteinen historia, kulttuuriset sidokset ja kytkökset monella tasolla. Arabialueen konflikteilla todettiin olevan merkittäviä vaikutuksia myös Eurooppaan, minkä vuoksi yhteiset ratkaisut ovat tarpeen. Kaupallisen yhteistyön lisääminen nähtiin molempia osapuolia hyödyttävänä – niin kestävän kehityksen aikaansaamisessa kuin ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin vastaamisessa.

EU-puheenvuoroissa keskeisinä teemoina toistuivat ilmastonmuutoksen torjunta, muuttoliikkeiden hallinta, Lähi-idän alueen konfliktien rauhanomainen ratkaiseminen ja taloudellisen yhteistyön mahdollisuudet. Muuttoliikkeiden taustalla oleviin syihin puuttuminen toistui jokaisessa EU-puheenvuorossa jollakin tavalla. Moni muistutti monenkeskisen yhteistyön tarpeesta lähtö-, kauttakulku- ja kohdemaiden kesken. Syyrialaispakolaisten suurinta taakkaa kantavia Libanonia ja Jordaniaa kiitettiin. Osa EU-maista toi suorasukaisestikin esille tarpeen ratkaista ongelmat siellä, missä ne syntyvät, ei viedä niitä muualle ratkaistavaksi. Arabimaat toivat esille omaa rooliaan pakolaisten ylläpitäjinä ja peräänkuuluttivat vastuun jakamista. Niiden mukaan muuttoliikettä ei pidä nähdä haasteena vaan yhteistyömahdollisuutena: arabialueella on työvoimaa, Euroopassa on työpaikkoja. Ne toivoivat yhteistyötä turvallisen ja järjestäytyneen siirtolaisuuden edistämiseksi. Tietyt arabimaat toivat esiin kansallisia toimiaan muuttoliikkeiden hallinnassa ja korostivat tarvetta kitkeä rikollinen toiminta, ml. ihmiskauppa.

Arabimaiden tärkein viesti oli tarve yhdistää voimat terrorismin vastaisessa taistelussa. Useissa puheenvuoroissa esitettiin näkemys, jonka mukaan arabialue ei voi päästä kestävän kehityksen ja vaurauden tielle ennen kuin sosiaalista mediaa vihapuheessa hyödyntävä ja epidemian lailla maasta toiseen leviävä terrorismi on nujerrettu. Arabimaat katsoivat omaavansa kokonaisvaltaisen käsityksen siitä, miten tähän uhkaan voidaan vastata käytännössä. Toimet, joilla pyritään heikentämään valtionlaitoksia tai puuttumaan valtioiden itsemääräämisoikeuteen, eivät ole hyväksyttäviä. Useassa puheenvuoroista korostettiin ulkopuolisen puuttumisen arabimaiden sisäisiin asioihin olevan monien ongelmien syynä.

Moni EU-maa, ml. Suomi, painotti demokratian, ihmisoikeuksien ja vapaan kansalaisyhteiskunnan merkitystä vakaan ja turvallisen yhteiskunnan rakentamisessa ja myös radikalisoitumisen ehkäisemisessä. Euroopan maat muistuttivat myös omasta historiastaan, jossa on ollut sotia ja pakolaisuutta. Nuorten painoarvoa yhteiskunnissa ja nuorison koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia korostettiin sekä EU- että arabimaiden puheenvuoroissa. Naisten osallistumisen merkitystä painottivat Suomen lisäksi useat EU-maat ja Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Tusk. Yksityisen sektorin, digitalisaation ja uusien teknologioiden hyödyntämistä kestävän kehityksen aikaansaamisessa ja ilmastonmuutoksen torjunnassa toivat esille etenkin pohjoismaat.

Myös Palestiinan-kysymys toistui jokaisen arabimaan puheenvuorossa ja useat niistä korostivat, etteivät arabialueen muut ongelmat ole ratkaistavissa ennen kuin Israelin ja palestiinalaisten konflikti on ratkaistu. Myös moni EU-maa nosti Lähi-idän rauhanprosessin yhdeksi tärkeistä ratkaistavista konflikteista. Ratkaisua toivottiin myös Syyrian, Libyan ja Jemenin konflikteihin ja YK:n välitysroolia korostettiin. Useat EU-maat puolustivat Iranin ydinohjelmasopimusta EU:n yhteisen linjan mukaisesti samalla kun ilmaisivat huolensa Iranin epärakentavasta roolista alueella. Korostettiin ydinohjelmasopimuksen olevan paras tae siitä, ettei Iran edistä ydinaseohjelmaansa – mikä on sekä Euroopan että arabimaiden yhteinen intressi. Iran alueellisena uhkana nousi esille vain muutaman arabimaan puheenvuorossa.

Pääministeri Sipilän puheenvuorossa korostettiin kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän merkitystä, kestävän kehityksen edistämistä ja yhteistyötä muun muassa muuttoliikkeen hallinnassa ja ilmastonmuutoksen torjunnassa ja siihen sopeutumisessa, ml. uuden teknologian merkitys. Puheenvuorossa painotettiin myös ihmisoikeus-, demokratia- ja oikeusvaltioperiaatteiden merkitystä ja erityisesti naisten ja nuorten tärkeää roolia.

Huippukokouksen osallistujalista ja julistusteksti ovat saatavissa seuraavista osoitteista: https://www.consilium.europa.eu/media/38268/eulas-summit-list-participants-prelim.pdf. https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/02/25/sharm-el-sheikh-summit-declaration/

LIITTEET

Asiasanat	Lähi-idän tilanne, YUTP, Pohjois-Afrikka
Hoitaa	**UM**
Tiedoksi	EUE, LVM, OKM, OM, PE, PLM, SM, TEM, TPK, VM, VNK